

Мовна політика:

анотований бібліографічний список 2019. – Вип. 1. – 9 с.

<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>

1. Гонтар М. Мовна ситуація у сфері торгівлі й послуг в Україні / Марина Гонтар // Укр. мова. – 2018. – № 2. — С. 131-143. *Здійснено аналіз мовної ситуації у сфері торгівлі й послуг в Україні за результатами соціолінгвістичного опитування. Простежено зміни в мовній поведінці українців та в оцінці становища української мови у досліджуваній сфері в період 2006 – 2017 роки, з'ясовано особливості вживання державної мови в закладах сфери послуг у різних регіонах України.*

2. Гриценко П. "Ми не можемо жити далі лише гаслами ..." / Павло Гриценко ; спілкувався Михайло Камінський // Вечір. Київ. — 2018. — 8 листоп. (№ 45). — С. 10. *Подано матеріали розмови з директором Інституту української мови Національної академії наук України Павлом Гриценком. Основна тема розмови – мовна політика держави, знищення української мови за період Радянського Союзу.*

3. Гулик І. "Віра, мова і армія" – база для ідентичності : вимагаючи реформ, мусимо змінюватися самі / Ігор Гулик // Високий замок. — 2018. — 20 листоп. (№ 129). — С. 2. *Подано коментар львівського журналіста, блогера Ігоря Гулика стосовно появи на вулицях наших міст і сіл перших біг-бордів з президентською тріадою "Армія. Віра. Мова". Віра, мова і армія – окремо і разом – складають основу чогось значно важливішого. Йдеться про ментальність нації, про її здатність до самоідентифікації, про довіру між окремими громадянами, населенням та державними інституціями, про уміння і бажання шанувати своє, пишатися ним, берегти його і примножувати. Мова – про майбутнє. Як слушно зауважив публіцист Віталій Портніков, "в українській формулі майбутнього відсутність української*

ідентичності означатиме ще й відсутність свободи. Тому що Україна буде поглинута Росією, якій свобода не потрібна”. Текст: <https://wz.lviv.ua/blogs/380805-vira-mova-i-armiia-baza-dlia-identychnosti>

4. Клибанська О. Критична мовна ситуація? / Ольга Клибанська // *Ria (Вінниця)*. — 2019. — 14 листоп. (№ 46). — С. 24. *Йдеться про засмічення української мови суржиком. Зазначено, що громадяни будь-якої країни повинні розмовляти державною мовою, проте не варто так викорінювати звичний для людей спосіб спілкування – суржик.*

5. Кулик В. Державна політика та громадська думка щодо пам'яті й мови в Україні після Євромайдану / В. Кулик // *Наук. зап. / Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса*. — Київ, 2017. — Вип. 5/6 (91/92). — С. 200-213. — *Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп15344-5-6(91-92)*. *Розглянуто державну політику та громадську думку щодо двох контроверсійних аспектів постмайданної трансформації України – пам'яті та мови. Показано, що політика постмайданної влади щодо пам'яті була набагато радикальнішою, ніж щодо мови, проте цей вибір пріоритетів не відповідає перевагам населення. Причиною такої невідповідності автор вважає неадекватне уявлення ключових політиків про громадську думку та структурну асиметрію політичного процесу в цих двох площинах.* Текст: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/nz_91-92_93.pdf

6. Кушнір Б. Закон про українську мову має бути на віки / Богдан Кушнір // *Голос України*. — 2018. — 11 груд. (№ 236). — Електрон. ресурс. *Йдеться про урочисті заходи у Львівському національному академічному театрі опери та балету імені Соломії Крушельницької, присвячені 150-річчю з дня заснування товариства “Просвіта”. Висвітлено історію створення товариства та його роль в державотворчих процесах в Україні. Зазначено, що у своєму виступі на урочистостях Президент України Петро Порошенко акцентував увагу на необхідності ухвалення Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Глава держави наголосив, що цей закон має бути позбавлений будь-якої кон'юнктури та узгоджений з*

європейськими моделями мовної політики з огляду на майбутнє членство України в Європейському Союзі (ЄС). Текст: <http://www.golos.com.ua/article/311205>

7. Лук'янчук Б. "Русский мир" відступає у своє Підмосков'я. Чим Порошенко підтримав українську мову за 5 років свого президенства / Богдан Лук'янчук // 7 днів (Черкаси). — 2019. — 12 груд. (№ 50). — С. 2. *Йдеться про те, що основними рішеннями Президента України Петра Порошенка в мовній політиці були такі: запровадження квот для україномовних пісень на радіо та ТБ; відродження національного кіно; заборона ввезення пропагандистських книг з Росії; новий Закон "Про освіту"; скасування мовного закону Колесніченка – Ківалова; повага до мов меншин. Зазначено, що у 2016 році 35 фільмів отримали фінансування з держбюджету, а в 2017 році за гроші з держскарбниці завершили зйомки 47 фільмів, тоді як у 2011 році в кінотеатрах був лише один фільм українського виробництва. В бюджеті 2018 року на розвиток українського кінематографу заклали понад 1 мільярд гривень, стільки ж планують і на наступний рік. Також законотворці ухвалили і чимало податкових пільг для підтримки українського кінематографа. Глава держави оптимістично сподівається, що вже невдовзі українська кіноіндустрія зможе створювати понад сотню стрічок в рік.* Текст: <http://33kanal.com/45198.html>

8. Масенко Л. Мовне питання у контексті війни України з Росією / Лариса Масенко // Шлях перемоги. — 2018. — 19 груд. (№ 51). — С. 3. *Розглянуто проблему вирішення мовного питання в умовах російсько-української війни. Наголошено на необхідності ухвалення найближчим часом у другому читанні закону про державну мову, що стане важливим фактором консолідації суспільства та зміцнення національної безпеки. Висвітлено спроби використати мовне питання в ході реалізації Росією імперського плану "триєдиного російського народу", до складу якого крім росіян, мають входити українці і білоруси. Висловлено думку, що утвердження української мови як*

державної забезпечить збереження державного суверенітету України та перемогу в протистоянні з агресором.

9. Масенко Л. Мовний конфлікт в Україні: шляхи розв'язання / Лариса Масенко // Укр. мова. – 2018. – № 2. — С. 20-35. *Розглянуто специфіку мовної політики України, яку вивчає протистояння двох політичних сил – державницьких і проросійських. Висвітлено історію загострення конфлікту у зв'язку з ухваленням 2012 р. Верховною Радою Закону "Про засади державної мовної політики", в якому було маніпулятивно використано Європейську хартію регіональних або міноритарних мов, щоб надати російській статусу, рівного державній мові, на значній території країни.*

10. Мовчан П. М. Павло Мовчан: Роль історичної "Просвіти" феноменальна, роль нинішньої – доленосна! / Павло Михайлович Мовчан // Слово Просвіти. — 2018. — 13 - 19 груд. (ч. 50). — С. 4-5. *Надано інформацію про ювілейну академію "Товариство "Просвіта": вчора, сьогодні, завтра" з нагоди 150-річчя Товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, яка відбулася 7 грудня 2018 року в Інституті літератури НАН України. В ювілейній академії зокрема взяли участь і виступили зі змістовними доповідями голова Асоціації українців у Словаччині, іноземний член Національної Академії наук України Микола Мушинка, перший заступник Голови товариства "Просвіта" академік НАПН України Георгій Філіпчук, професори Олександр Пономарів і Іван Ющук, доктор філософії, голова партії "Патріот" Микола Голомша, голови обласних і міських об'єднань товариства "Просвіта", науковці з Інституту літератури НАН України та ін. Подано ґрунтовну доповідь голови Товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, почесного доктора Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова Павла Мовчана про великий і тернистий шлях однієї з найстаріших і найавторитетніших українських громадських організацій. Наголошено на тому, що тема української мови була і залишається центральною темою не лише "Просвіти", а й усієї української нації. Заборона української мови в російській імперії зумовлювалася нищенням української нації. Сьогоднішня аргументація адептів "русского міра" – і в*

Україні, і в Росії про те саме. Якщо не зупинити цю навалу, ми матимемо непередбачувані внутрішні сюжети з демонтажу української держави, тому церковне питання, питання Української Помісної Церкви є надважливим, як і отримання Томосу. Підсумовано, що роль історичної "Просвіти" – феноменальна, а роль теперішньої необхідно підсилити синергетично з державними органами влади задля повного незалежнення України, її деколонізації і декомунізації. Текст: <http://slovoprosvity.org/2018/12/13/pavlovchan-rol-istorychnoji-prosvity-fenomenalna-rol-nynishnoji-dolenosna/>

11. Ніцой Л. Лариса Ніцой: "Витіснимо московську мову з України" : [інтерв'ю] / Лариса Ніцой // Універсум. – 2018. – № 9/10. — С. 41-43. *Обговорено, чому тема мови так важлива для України.* Текст: <http://ustymenkooleh.patrioty.org.ua/blogs/kulturnoiu-khvyleiu-kulturnym-natyskom-vytisnymo-rosiiskomovnyi-moskovskyi-produkt-i-moskovsku-movu-z-ukrainy--nitsoi-248856.html>

12. Осипчук И. Родным языком переписчиков древнего евангелия был ... украинский / Игорь Осипчук // Факты и коммент. — 2018. — 13 – 19 дек. (№ 49). — С. 9. *Проінформовано про презентацію у Києві факсимільного видання рукописного Лавришевського Євангелія XIV ст., оригінал якого зберігається у фондах Національного музею у Кракові. У ході вивчення манускрипту українські вчені зробили сенсаційне відкриття: Євангеліє переписували носії староукраїнської мови. Книга була написана не раніше 1356 року. Подано коментарі старшого наукового співробітника Інституту рукописів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського доктора історичних наук Людмили Гнатенко.* Текст: <https://www.pressreader.com/ukraine/fakty-i-kommentarii/20181213/>

13. Писана Н. Державу творять патріоти : Товариство "Просвіта" відзначило півторасторічний ювілей діяльності / Наталя Писана // Уряд. кур'єр. — 2018. — 11 груд. (№ 233). — С. 2. *Подано тези виступу Президента України Петра Порошенка на урочистому зібранні у Львові з нагоди 150-річчя заснування Товариства "Просвіта". Глава держави наголосив на великому*

значенні діяльності товариства в процесі розбудови Української держави та зазначив, що "зусиллями діячів товариства зводилося на ноги українське громадянське суспільство, народжувалася сучасна нація". Петро Порошенко підкреслив, що у новітній історії України справу "Просвіти" продовжило Товариство української мови імені Тараса Шевченка, яке очолив Дмитро Павличко.

14. Плотницька І. М. Поняття "мовна особистість" публічного управлінця в українських і зарубіжних джерелах / І. М. Плотницька, Д. Ю. Мостова // Зб. наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України . – Київ, 2018. – Вип. 1. – С. 122-136. – *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп16120-1 (2018)* Мовну особистість розглянуто на рівні міжкультурного аспекту, а саме – досліджено особливості формування мовної особистості в українській і зарубіжній лінгвоспільнотах, які мають неоднакові світосприйняття т мовні системи. Зазначено, що використання зарубіжного досвіду сприяє узагальненню та практичному втіленню кращих європейських практик. Мовна особистість характеризується як багатоаспектне мовне явище. У міжкультурній комунікації вона виявляє національну та культурну специфіку комуніканта, його культурний менталітет і спосіб мислення.

15. Прокопенко М. Хобі та акт солідарності / Марія Прокопенко // День. — 2018. — 13 груд. (№ 227). — С. 10. Подано інформацію про вільні курси української мови, які відкрилися в Мінську 3 2017 року завдяки ініціативі активних людей, яку підтримало посольство України у Білорусі. Посол України в Республіці Білорусь Ігор Кизим зазначає, що посольство працює у двох напрямках щодо поширення української мови в Білорусі. Перший — задоволення потреб українців, які проживають у цій країні, це якраз стосується курсів. Другий напрямок — щоб у загальноосвітніх школах Білорусі можна було вивчати українську мову хоча б факультативно. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/hobi-ta-akt-solidarnosti>

16. Ренчка І. Лексикон тоталітаризму / Інна Ренчка ; передм. Л. Т. Масенко. — Київ : ТОВ "Вид-во "КЛІО", 2018. — 232 с. *Шифр зберігання в*

Бібліотеці: А791435. Розглянуто наслідки впливу радянської тоталітарної ідеології на українську мову та українську лексикографічну практику. Ідеологічні чинники зумовили формування особливої політизованої мови, що стала втіленням ідеологічних догм, засобом ідеологічного впливу та формування світосприйняття, відповідного інтересам владної верхівки тоталітарного суспільства. На українських теренах новомова мала як спільні для всього радянського тоталітарного дискурсу особливості, так і специфічні, зумовлені втручанням у внутрішній розвиток української мови з метою її зближення з російською і подальшої асиміляції. Особливу увагу в роботі приділено лексикографічним прийомам ідеологізації лексики різних тематичних груп, а також головним тенденціям у сучасному словниковому опрацюванні лексичних одиниць, пов'язаним зі змінами в політичному устрої країни, в світогляді та системі цінностей українського народу.

17. Свічка П. "І возвеличимо на диво і розум наш, і наш язик ..." / Петро Свічка // Місто (Вінниця). — 2018. — 12 груд. (№ 47). — С. 28. Висвітлено роль Президента України Петра Порошенка щодо зміцнення позицій української мови на радіо, телебаченні, в кіно та освіті. Зі слів президента України шляхом послідовних кроків на підтримку розширення середовища української мови на радіостанціях україномовні пісні складають 35 %, а ведення ефіру українською – 60 %, за підтримки коштів бюджету знято 47 українських фільмів, частка книг, що видається українською мовою, зросла до 76 %.

18. Скляр В. М. Харків: етномовний склад населення на початку XXI ст. / В. М. Скляр // Вісн. Нац. техн. ун-ту "ХПІ". Серія: Актуал. пробл. розвитку укр. сусп-ва: зб. наук. пр. — Харків, 2018. — № 4 (1280). — С. 32-38. — **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп15562-4(1280).** Розкрито етномовну структуру населення міста Харкова за статистичними матеріалами Всеукраїнського перепису населення 2001 року. Абсолютну більшість серед усього населення міста становили українці. У Харкові дисперсно розселені представники етнічних меншин, найбільшою за чисельністю серед них

залишалися росіяни. Встановлено особливості мовної структури як українців, так і етнічних меншин. Попри те, що росіяни опинилися в меншості, переважну більшість серед усього населення Харкова складало російськомовне населення, внаслідок інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України. Текст: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37268>

19. Чеховська М. М. Мова як чинник національної безпеки / М. М. Чеховська, В. М. Шлапаченко // Держава та регіони. Серія: Право. – 2018. – № 3. — С. 39-46. *Розглянуто аспекти забезпечення національної державності України шляхом підвищення статусу української мови як державної. На прикладі інших країн визначено основні ознаки державної мови як одного з безпекових чинників.*

20. Шевченко О. Нам треба поспішати за реформами / Олена Шевченко // Панорама (Суми). — 2018. — 28 листоп. – 5 груд. (№ 48). — С. А14. *Висвітлено матеріали конференції "Європейські реформи в Україні: доступна освіта, якісна медицина, достойна пенсія", що відбулась у жовтні 2018 року у м. Чернівці, організатором якої став Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) в рамках проекту "Просування реформ в регіони", що фінансується Європейським Союзом та Міжнародним Фондом "Відродження". На конференції наголошувалось, що усі розпочаті реформи впроваджуються для того, щоб вийти на соціальні, економічні, політичні, стандарти Європейського союзу". Дискусія про освітню реформу торкнулася питання необхідності усвідомлення в суспільстві вивчення української мови як шансу та основи для успішного майбутнього. Акцентовано увагу на проблемі мовних прав національних меншин. Так, Чернівецька область, за словами заступника голови Чернівецької ОДА Мирослава Заячука, як прикордонна та як регіон, котрий має багату національну палітру, має свої мовні особливості. Загалом у Чернівецькій області 89 % учнів навчаються українською, 10,7 % — румунською та 0,3 % — російською мовою. Тарас Шамайда, співавтор законопроекту "Про державну мову" пояснив, що*

нещодавно ухвалена "мовна" стаття Закону України "Про освіту" спрямована на забезпечення функціонування української мови в тих закладах, які формально є україномовними. Також дискусії конференції стосувались пенсійної реформи та реформи охорони здоров'я. Текст: <http://rama.com.ua/vidkrita-yevropa-nam-treba-pospishati-za-reformami/>

21. Ющук І. "Просвіта" і мова / Іван Ющук // Слово Просвіти. — 2018. — 13 - 19 груд. (ч. 50). — С. 6. У статті професора Київського міжнародного університету, заслуженого діяча науки і техніки України Івана Ющука ґрунтовно проаналізовано історико-правовий шлях національно-визвольної боротьби слов'янських народів за свої національні права і не в останню чергу – за збереження рідних мов. Розглянуто історію захисту прав українського народу, зокрема його мови. Висвітлено історію створення товариства "Просвіта" та її роль в державотворчих процесах. Зазначено, що у своїй діяльності і колишня, й теперішня "Просвіта" виходить з того, що українська мова є одним із найважливіших чинників консолідації українського суспільства, зростання національної самосвідомості українського народу, а відтак, як наслідок, піднесення економічного добробуту, зміцнення Української держави. Текст: <http://slovoprosvity.org/2018/12/13/prosvita-i-mova/>

Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Відповідальний за випуск: Зайченко Н.Я.

16.01.2019